

Rezultati znanstvenoga istraživanja

Politički okviri i uzroci Domovinskoga rata znatnomu broju studenata nisu cjelovito poznati, vrlo su površno upoznati s činjenicom da je nakon smrti Josipa Broza Tita na političkoj sceni bivše federacije došlo do bitnih razlika oko ustroja i opstanka Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ). Mnogima nije poznato da je značajan broj pripadnika srpske političke i intelektualne elite širio nezadovoljstvo protiv ustavnih odredaba Ustava SFRJ-a 1974. godine, koji je jamčio autonomiju Socijalističkoj Autonomnoj Pokrajini Vojvodini i Socijalističkoj Autonomnoj Pokrajini Kosovo u okviru Socijalističke Republike Srbije. Nepoznat je proces oblikovanja stajališta o „neravnopravnom položaju i zakonitosti“ Socijalističke Republike Srbije koji je prvotno iznesen u krugovima srpskih akademika, a koji je objavljen u Memorandumu Srpske akademije nauka i umetnosti (Memorandum SANU) 1986. godine. Memorandumom SANU oživljeni su i tradicionalni nacionalistički mitovi te postavljeni zahtjevi za ujedinjenjem svih Srba u jednu državu. U tom političkom kontekstu Hrvati su ponovno neosnovano optuživani za genocid nad Srbima tijekom Drugoga svjetskoga rata te za diskriminaciju nad Srbima u Republici Hrvatskoj.

Studentima je vrlo površno poznato da je 1987. godine na čelo Saveza komunista Socijalističke Republike Srbije došao Slobodan Milošević koji se nakon toga vrlo brzo postavio na čelo velikosrpskoga pokreta te je uz pomoć militantnih skupina tijekom ljeta 1988. počeo organizirati masovne mitinge po svim većim gradovima u Srbiji koji su poznati kao tzv. antibirokratska revolucija. Politički istupajući, Milošević i njegova politička klika zahtijevali su preuređenje SFRJ-a prema političkim odrednicama Memoranduma SANU. Ovakvi politički pritisci rezultirali su ukidanjem autonomije SAP Kosova i SAP Vojvodine, a u Crnoj Gori postavljeno je prosrpsko rukovodstvo. Ovim političkim manevrima Milošević je osigurao političku potporu SR Srbije u saveznim institucijama, a Srbija je svoja stajališta pokušala nametnuti i ostalim republika-

ma. Na udaru srpske promidžbe najprije su se našle Socijalistička Republika Hrvatska i Socijalistička Republika Slovenija, koje su zagovarale preustroj SFRJ-a na konfederalnoj osnovi. Prije prvih demokratskih izbora 1990. godine u Hrvatskoj, iz Beograda je bilo poticano protuhrvatsko raspoloženje kod Srba. Nakon izbora, pod optužbom da je na djelu restitucija ustaštva, u punom suglasju s Beogradom i uz logističku potporu JNA, tijekom kolovoza 1990. uslijedila je oružana pobuna značajnoga dijela srpskoga pučanstva u Hrvatskoj koja je poznata kao tzv. balvan-revolucija.

Studentima je poznato da se Slobodan Milošević, u svojim ekspanzionističkim namjerama i velikosrpskome projektu, najviše oslanjao na Jugoslavensku narodnu armiju (JNA), a u kojoj su Srbi u rukovodnoj strukturi tradicionalno bili natprosječno zastupljeni. Međutim, nije im poznato da je postupna preobrazba JNA u srpsku vojsku započela sredinom osamdesetih godina prošloga stoljeća, odnosno da je krajem 1988. dotadašnji vojni ustroj, koji je odražavao federalni ustroj države, zamijenjen novim. Umjesto armijskih oblasti, koje su se uvelike poklapale s republičkim granicama, uvedena su vojišta i korpusi koji su teritorijalnim obuhvatom potpuno zanemarili republičke granice. Isto tako, studentima je nepoznato da je JNA 1990. godine, u vrijeme održavanja višestranačkih izbora, oduzela oružje namijenjeno Teritorijalnoj obrani (TO), posebnoj sastavnici obrambenoga sustava koja je bila u isključivoj nadležnosti republika, te da je Republici Hrvatskoj na taj način oduzeto oružje kojim je mogla naoružati dvjesto tisuća ljudi. Na postavljeno pitanje što je bilo s oružjem Teritorijalne obrane Republike Hrvatske, prisutno je vrlo veliko nepoznavanje povijesnih činjenica. Bez odgovora bilo je 16 studenata, 268 studenata odgovorilo je da je oružje podijeljeno hrvatskim dragovoljcima, Zboru narodne garde i hrvatskoj policiji, 170 odgovorilo je da je preseljeno u Republiku Srbiju te Bosnu i Hercegovinu, 419 da je velikim dijelom podijeljeno od strane JNA pobunjenim Srbima, 137 da je uništeno, a 81 student odgovorio je ništa od navedenoga.

Među studentskom populacijom, 532 studenta ili 48,8% izvrsno je upoznato s činjenicom da je Domovinski rat bio obrambeni rat za neovisnost i cjelovitost hrvatske države protiv agresije udruženih velikosrpskih snaga - srpskih ekstremista u Republici

Hrvatskoj, JNA, četničkih dobrovoljačkih odreda iz Srbije i Crne Gore. Studenti su svjesni da je Republika Hrvatska vodila pravedan i legitiman, obrambeni i osloboditeljski, a ne agresivni i osvajački rat prema bilo kome, u kojem je branila svoj teritorij od velikosrpske agresije unutar međunarodno priznatih granica. Ovaj dio studentske populacije svjestan je činjenice da je uspješna obrana u Domovinskome ratu s konačnim oslobodilačkim vojno-redarstvenim operacijama Bljesak i Oluja te kasnijom mirnom reintegracijom hrvatskoga Podunavlja u ustavno-pravni sustav Republike Hrvatske, stvorila sve pretpostavke za skladan razvitak Republike Hrvatske kao zemlje koja prihvaća demokratske standarde suvremenoga zapadnog svijeta i otvara brojne mogućnosti približavanja tomu svijetu u političkom, sigurnosnom, gospodarskom i kulturnom smislu. S druge strane, značajan broj studenata nije upoznat s karakterom Domovinskoga rata: 3 studenta bila su bez odgovora o karakteru rata, 119 navelo je građanski rat, 312 narodnooslobodilački rat, 91 međunarodni sukob, a 34 osobe nisu ništa odgovorile.

Vrlo je površno poznavanje velikosrpskoga projekta na području Republike Hrvatske: više od 50% studentske populacije nije znalo odgovoriti gdje su zapadne granice tzv. Velike Srbije, 8 studenata bilo je bez odgovora, 296 na liniji Virovitica - Pakrac - Sisak - Knin, 181 na liniji Virovitica - Sisak - Knin - Split, 25 da nije bilo nikakvoga plana zauzimanja hrvatskoga državnog teritorija, 71 nije ništa odgovorilo, a 500 je točno odgovorilo na liniji Virovitica - Karlovac - Karlobag.

Studentima je poznata činjenica da je stvaranjem Republike Hrvatske, kao samostalne i suverene države u međunarodno priznatim granicama, ostvarena stoljetna težnja hrvatskoga naroda i građana Republike Hrvatske za svojom državom na temelju zajedništva hrvatskoga naroda u Domovini i svijetu. Međutim, vrlo im je površno poznat politički i pravni koncept nastanka moderne hrvatske države u kojoj su temeljne vrednote ustavno-pravnoga poretka: sloboda, pravda, vladavina prava, mirotvorstvo s nacionalnom ravnopravnošću i poštovanje prava čovjeka, a što je zajamčeno Ustavom Republike Hrvatske iz 1990. godine, tzv. Božićnim ustavom. S druge strane, nije im poznato postojanje

Deklaracije o Domovinskome ratu koju je 13. listopada 2000. godine jednoglasno usvojio Zastupnički dom Hrvatskoga državnog sabora, a osnovni cilj njezina donošenja jest zaustavljanje radikalne politizacije Domovinskoga rata i zabrinjavajućega polariziranja hrvatskoga društva, što može imati dalekosežne posljedice.

Republika Hrvatska je prije Domovinskoga rata imala svoju državnost, ali je tijekom njega stekla svoju državnu samostalnost i međunarodno priznanje značajnoga broja država u prvoj polovici 1992. godine, 22. svibnja iste godine zajedno s Republikom Bosnom i Hercegovinom i Republikom Slovenijom primljena je u punopravno članstvo Ujedinjenih naroda, postala je 178. punopravna članica. Istovremeno s prijemom, u New Yorku na East Riveru, ispred zgrade Ujedinjenih naroda, izvješena je hrvatska državna zastava. Naime, činjenica državnosti većini studenata poznata je na načelnoj razini, ali konkretnija znanja vrlo su reducirana, vrlo je slabo poznat činjenični kontekst državnoga osamostaljenja, međunarodnoga priznanja, a najmanja su znanja o Domovinskome ratu, ratnim stradanjima, demografskim i gospodarskim gubitcima. Svima je poznata simbolika Vukovara, grada heroja, ali vrlo malo znaju o ratnim zločinima diljem Republike Hrvatske, npr. u Škabrnji, Voćinu, Četekovcu, Čojlugu, Balincima, Humu itd.

In fine, rezultati provedenoga znanstvenog istraživanja ukazuju na potrebu redefiniranja kurikuluma povijesti tijekom osnovnoga i srednjoškolskoga obrazovanja, evidentno je da studenti prigodom dolaska na studije nemaju esencijalna znanja o stvaranju hrvatske države i Domovinskome ratu. S druge strane, nameće se nasušna potreba uvođenja dvaju kolegija koja bi se studirala na dodiplomskim studijima društvenih i humanističkih znanosti, a to su Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat. Drugim riječima, potrebno je uvesti obrazovnu vertikalu prigodom izučavanja moderne hrvatske povijesti koja je nedovoljno istražena, a njegovanje nacionalne povijesti jedan je od bitnih temelja očuvanja nacionalne i državne opstojnosti.